

Úvod

Německo před rozhodnutím o bytí nebo nebytí Evropy

„Německý spolkový sněm dnes rozhoduje o osudu Řecka,“ poslouchám koncem února 2012 ve zprávách v rádiu. Tento den se hlasuje o druhém „pomocném balíčku“ vázaném na úsporná opatření a na podmínku, že Řecko strpí zásahy do své rozpočtové suverenity. Jasně, je to tak, říká jeden hlas ve mně. Druhý se šokovně ptá: Jak je to možné? Co to vlastně znamená, když jedna demokracie rozhoduje o osudu jiné demokracie? Dobrá, Řekové potřebují peníze německých daňových poplatníků, ale úsporná opatření se přece rovnají podlomení sebeurčení řeckého lidu.

Znervózňující byl tehdy nicméně nejen obsah výpovědi, nýbrž také samozřejmost, s jakou byl tento stav věcí v Německu akceptován. Poslechněme si to ještě jednou: Německý parlament – nikoli ten řecký – rozhoduje o osudu Řecka. Dává taková věta vůbec nějaký smysl?

Proveďme malý myšlenkový experiment. Pripusťme, že by Němci hlasovali o tom, zda má Řecko nyní (tedy v létě 2012) opustit eurozónu. Předvídatelný výsledek by byl: „Akropole, adieu!“² Předpokládejme dále, že by o téže otázce hlasovali v referendu také Řekové. Pravděpodobným výsledkem by byla jasná většina (podle prů-

² Akropolis Adieu! – titulěk zpravodajského magazínu *Der Spiegel* z 14. května 2012.

zkumu z května 2012 asi osmdesát pět procent) pro setrvání v eurozóně.³

Jak by se řešila tato naprosto odlišná rozhodnutí národních demokracií? Která demokracie se prosadí? S jakým právem? S jakou demokratickou legitimizací? Nebo tu hrají klíčovou roli ekonomické donucovací prostředky? Bylo by nakonec tou rozhodující mocenskou pákou neposkytnutí půjček? Nebo snad ztrácí Řecko, tato kolébka demokracie, se závažím svých dluhů své právo na demokratické sebeurčení?

V jaké zemi, v jakém světě, v jaké krizi to vlastně žijeme, když takové zbavení svéprávnosti jedné demokracie demokracií druhou nevzbuzuje žádný rozruch. A věta „Německý spolkový sněm dnes rozhoduje o osudu Řecka“ se přitom bagatelizuje. Už dávno nejde jen o Řecko. Jde o Evropu. „Německo dnes rozhoduje o bytí nebo nebytí Evropy“ – tato věta vystihuje duchovní a politickou situaci doby.

Evropská unie se skládá z dvaceti sedmi členských států, vlád, parlamentů; má parlament, Komisi, Soudní dvůr, vládní zplnomocněnce, předsedu Komise, předsedu Rady atd. atd. Avšak finanční krize a krize eura kaptapulovaly hospodářsky silné Německo natolik, že se stává rozhodující velmocí v Evropě. Za necelých sedmdesát let se Německo, po druhé světové válce a po holocaustu morálně a materiálně v troskách, vypracovalo z učenlivého žáka v mistra, který poučuje celou Evropu. V porozumění samotných Němců je však „moc“ i nadále pokládána za špinavé slovo, takže bývá rádo nahrazováno „odpovědností“. Národní zájmy zůstávají diskrétně skryty za velkými slovy jako „Evropa“, „mír“, „spolupráce“ nebo „ekonomická stabilita“. Ten, kdo si bere

³ Srov. N.N., Griechische Spargegner führen in Umfrage zur Wahl, dostupné z: *Zeit online* z 25. května 2012; <http://www.zeit.de/politik/ausland/2012-05/griechenland-wahl-syriza>; [cit.: srpen 2012].

do úst mocenskou formuli „německá Evropa“, toto tabu porušuje. Ještě horší by bylo říci: Německo přebírá „vedení“ Evropy.⁴ Naproti tomu by se mohlo říci: Německo přebírá „odpovědnost“ za Evropu.

Krizе Evropy se však vyostřuje a Německo se cítí být postaveno před historické rozhodnutí: buďto navzdory všem překážkám znovu oživit vizi politické Evropy; nebo naopak zachovat politiku založenou na pouhém přežívání a taktiku krocení – a to „dokud nás euro nerozdělí“. Německo se stalo příliš silným, než aby si mohlo dovolit luxus nepřijmout žádné rozhodnutí.

O tom, že tento „okamžik rozhodnutí“ nadešel, se v německé veřejnosti mluví jen zřídka, zato se však o něm mluví v komentářích zahraničních pozorovatelů. Například italský novinář a spisovatel Eugenio Scalfari argumentuje: „Pokud Německo provádí finanční politiku, která dovolí selhání eura, pak by Němci byli zodpovědní za selhání Evropy. Byla by to čtvrtá vina po světových válkách a holocaustu. Německo teď musí převzít svou odpovědnost za Evropu.“⁵

Nikdo by o tom neměl pochybovat: v „německé Evropě“ by za selhání eura a EU bylo učiněno odpovědným Německo.

⁴ Zato by se dalo říci, že Německo přebírá *leadership*. Anglicky jde říci to, v čem minulostí kontaminovaný německý jazyk selhává.

⁵ Schönau, B., Das wäre die vierte Schuld. Rozhovor s Eugeniem Scalfarim. *Die Zeit* z 15. března 2012, s. 7.